

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 6 กล่าวไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545, หน้า 5) สุขภาพเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งต่อความเจริญงอกงาม และพัฒนาการต่างๆ ด้านของบุคคล หากสุขภาพทั้งด้านร่างกายและจิตใจของบุคคลนั้นๆ สมบูรณ์แล้วย่อมส่งผลต่อการพัฒนาการด้านการเรียนและการปฏิบัติงานของบุคคลเป็นอย่างดี สุขภาพที่ดีเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำรงชีวิต ผู้ที่มีสุขภาพที่ดีจะสามารถใช้ชีวิตประจำวันและปฏิบัติภารกิจได้อย่างเต็มความสามารถ โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนที่อยู่ในช่วงที่กำลังเจริญเติบโตและมีการเรียนรู้ การดูแลและส่งเสริมสุขภาพให้มีความสมบูรณ์ จะทำให้มีสมรรถภาพในการเรียนรู้ได้อย่างเต็มที่ ร่างกายเจริญเติบโตและมีพัฒนาการได้อย่างสมวัยซึ่งจะทำให้เป็นผู้ใหญ่ที่มีศักยภาพในการทำหน้าที่การงาน แต่ในทางตรงกันข้ามหากไม่ดูแลสุขภาพหรือทำกิจกรรมที่มีความเสี่ยงที่จะทำให้เกิดผลเสียต่อสุขภาพจะทำให้เกิดความเจ็บป่วย อาจเป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้ ไม่สามารถเรียนได้เท่าที่ควรซึ่งอาจทำให้สูญเสียโอกาสหลายๆ อย่าง ทำให้เสียค่าใช้จ่ายในการดูแลสุขภาพ และอาจเป็นผลเสียต่อไปในอนาคต

การดูแลสุขภาพจึงเป็นเรื่องสำคัญมากที่ทุกคนต้องตระหนักและไม่ปล่อยปละละเลย ดังนั้นนโยบายการศึกษาจึงมีความสัมพันธ์กับสุขภาพของนักเรียน กล่าวคือ สุขภาพ ถือเป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญและจำเป็นต่อความเจริญงอกงาม และพัฒนาการทุกด้านในตัวบุคคลทั้งนี้สุขภาพมีบทบาทสำคัญสำหรับทุกช่วงวัยของชีวิต ไม่ว่าจะอยู่ในวัยทารกวัยเด็ก วัยผู้ใหญ่หรือวัยชรา ดังคำกล่าวของปรัชญาเมธีสองท่าน คือ อริสโตเติล (Aristotle) และเพลโต (Plato) ได้มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า “ก่อนที่จะให้ การศึกษาด้านอื่นๆ นั้น สมควรจะให้เด็กมีสุขภาพดีเสียก่อน” ทั้งนี้หมายความว่า

หากเด็กมีสุขภาพไม่ดีแล้วแม้จะให้การศึกษาอบรมดีเพียงไรก็ตามการศึกษาก็จะไม่ได้ผลเต็มเม็ดเต็มหน่วยหรืออาจจะไร้ผลก็ได้ตรงกันข้ามถ้าเด็กมีสุขภาพดีการศึกษาเล่าเรียนก็ย่อมจะดำเนินไปด้วยดี (กระทรวงสาธารณสุข, 2556, หน้า 3)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 เป็นหน่วยงานในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการดำเนินงานตามภารกิจหลักในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้กับผู้เรียนในเขตพื้นที่บริการให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการที่มุ่งเน้นผลงานยึดคุณภาพผู้เรียนเป็นสำคัญตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มีโรงเรียนในสังกัดทั้งหมด 182 โรงเรียนเป็นสถานศึกษาที่เปิดสอนในระดับชั้นอนุบาล 1 – ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3, 2561, หน้า 1) เป็นโรงเรียนที่ต้องรับนักเรียนที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ในเขตพื้นที่ทุกคน สภาพครอบครัวของนักเรียนส่วนใหญ่เป็นครอบครัวยากจน และครอบครัวแตกแยก นักเรียนส่วนมากพักอาศัยอยู่กับญาติพี่น้องหรือผู้อุปการะ ทำให้ไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่ด้านสุขภาพอนามัยและการเรียนดีเท่าที่ควร เมื่อนักเรียนมีปัญหาทางด้านร่างกายจิตใจหรือเกิดอาการเจ็บไข้ได้ป่วยก็ไม่มีเงินเป็นค่ารักษาพยาบาลและไม่มีคนพาไปพบแพทย์ ทนความเจ็บป่วยจนถึงวันเปิดเรียนเพื่อมาขอยาหรือขอรับบริการรักษาจากครูอนามัยโรงเรียน หรือไม่ก็ให้หายป่วยเอง ทำให้เกิดปัญหาตามมาได้แก่ปัญหาการขาดเรียนหนีเรียน มีพฤติกรรมเสี่ยงเกี่ยวกับเพศสุมบุหรี่ การพนัน ดัดเกม เป็นต้น ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำหรือไม่ผ่านเกณฑ์การวัดและประเมินผล

โรงเรียนเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชนและนักเรียนเพื่อพัฒนากำลังคนให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ดังนั้น การส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมเพื่อพัฒนาสุขภาพจึงเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการศึกษาซึ่งทำให้โรงเรียนเป็นจุดเริ่มต้นของการปลูกฝังความรู้ทางสุขภาพทัศนคติที่ดีต่อสุขภาพซึ่งส่งผลให้สุขภาพสมบูรณ์แข็งแรงเมื่อสุขภาพสมบูรณ์แข็งแรงนักเรียนก็สามารถศึกษาเล่าเรียนได้อย่างเต็มที่ที่สำคัญจะเห็นได้ว่าส่วนใหญ่แล้วนักเรียนใช้ชีวิตประจำวันอยู่ในโรงเรียนเฉลี่ยวันละ 7 – 8 ชั่วโมง ตลอดช่วงระยะเวลาของการศึกษาไม่น้อยกว่า 6 ปี ที่อยู่ในโรงเรียน ดังนั้นจึงเชื่อว่าการพัฒนาองค์ประกอบการศึกษาับสุขภาพควบคู่กันไปควรเริ่มจากวัยเด็กอันเป็นวัยพื้นฐานของการเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีศักยภาพคุณภาพที่พึงประสงค์เพื่อร่วมพัฒนาประเทศต่อไป (กระทรวงสาธารณสุข, 2556, หน้า 1)

จากความสำคัญและปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะครูสายปฏิบัติ การสอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 ปฏิบัติงาน ด้านบริหารทั่วไป รับผิดชอบงานอนามัยโรงเรียน ตระหนักและเห็นความสำคัญของการส่งเสริมสุขภาพนักเรียน จึงสนใจศึกษาหลักการแนวคิดทฤษฎีและเอกสารงานวิจัยต่างๆ และพัฒนารูปแบบการส่งเสริมสุขภาพนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 เพื่อเป็นแนวทางให้แก่สถานศึกษาในการส่งเสริมสุขภาพนักเรียนให้มีประสิทธิภาพต่อไป

คำถามของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดคำถามการวิจัย ไว้ดังนี้

1. รูปแบบการส่งเสริมสุขภาพนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 ที่พัฒนาขึ้นมีลักษณะอย่างไร
2. รูปแบบการส่งเสริมสุขภาพนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 ที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร

ความมุ่งหมายของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายของการวิจัย ดังนี้

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการส่งเสริมสุขภาพนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3
2. เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบการส่งเสริมสุขภาพนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3

สมมติฐานของการวิจัย

รูปแบบการส่งเสริมสุขภาพนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 ที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมในระดับมาก

ความสำคัญของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้จะก่อให้เกิดประโยชน์ ดังนี้

1. ได้รูปแบบการส่งเสริมสุขภาพนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3
2. เป็นแนวทางให้สถานศึกษานำไปใช้ในการส่งเสริมสุขภาพนักเรียนให้มีประสิทธิภาพและเหมาะสมมากขึ้น

ขอบเขตของการวิจัย

การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมสุขภาพนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัย ไว้ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพนักเรียน โดยการวิเคราะห์ สังเคราะห์ แล้วนำมาสร้างเป็นรูปแบบการส่งเสริมสุขภาพนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 ซึ่งมีเนื้อหาสำคัญ ประกอบด้วย

1.1 ปัจจัยที่มีผลต่อสุขภาพนักเรียน ประกอบด้วย

1.1.1 ลักษณะเฉพาะบุคคลของนักเรียน

1.1.2 พื้นฐานครอบครัว

1.1.3 นโยบายด้านสุขภาพของโรงเรียน

1.1.4 ศักยภาพการทำงานด้านสุขภาพของครูอนามัย

1.1.5 สิ่งแวดล้อมในโรงเรียน

1.2 กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพนักเรียน ประกอบด้วย

1.2.1 การร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชน

1.2.2 การจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน

1.2.3 บริการอนามัยโรงเรียน

1.2.4 ภาวะโภชนาการ

1.2.5 การออกกำลังกาย

กระบวนการจัดการที่ใช้ในกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 ผู้วิจัยได้เลือกใช้กระบวนการจัดการแบบเดมมิ่ง (PDCA) ซึ่งมีขั้นตอน ดังนี้ 1) การวางแผน (Plan) 2) การปฏิบัติตามแผน (Do) 3) การติดตามประเมินผล (Check) และ 4) การปรับปรุงและพัฒนา (Action)

1.3 เป้าหมายของการส่งเสริมสุขภาพนักเรียน ประกอบด้วย

1.3.1 สุขภาพกายที่ดี

1.3.2 สุขภาพจิตที่ดี

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากรได้แก่ผู้บริหารโรงเรียนและครูอนามัยโรงเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 ในปีการศึกษา 2561 จำนวน 364 คน ประกอบด้วยผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 182 คน และครูอนามัยโรงเรียน จำนวน 182 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3, 2561, หน้า 4)

2.2 กลุ่มตัวอย่างได้แก่ผู้บริหารโรงเรียนและครูอนามัยโรงเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 ในปีการศึกษา 2561 จำนวน 188 คน กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของเครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970, p. 608) ผู้วิจัยใช้กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 200 คน ซึ่งได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Random Sampling)

กรอบแนวคิดของการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดการศึกษาการพัฒนากระบวนการส่งเสริมสุขภาพนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 โดยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีระบบ ดังนี้

1. ปัจจัยที่มีผลต่อสุขภาพนักเรียน

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎี ผลการวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อสุขภาพนักเรียน (Pender, 2002, pp. 75-78; รัตนพร วงษ์ตาไช, 2554, หน้า 43-46; วิษณุ จันทร์สดี, 2555, ออนไลน์; ศิราวัลย์ อินทามระ และคณะ, 2557, หน้า 125; ชฎานิกา ศรีวิชัย, 2558, หน้า 17-18; วิภากร สอนสนาม, 2561, ออนไลน์)

แล้วนำมาสังเคราะห์เป็นปัจจัยที่มีผลต่อสุขภาพนักเรียนในรูปแบบการส่งเสริมสุขภาพนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 ประกอบด้วย 5 ปัจจัย ดังนี้ 1) ลักษณะเฉพาะบุคคลของนักเรียน 2) พื้นฐานครอบครัว 3) นโยบายด้านสุขภาพของโรงเรียน 4) ศักยภาพการทำงานด้านสุขภาพของครูอนามัยและ 5) สิ่งแวดล้อมในโรงเรียน

2. กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพของนักเรียน

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎี ผลการวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพนักเรียน (Karl and Cobb, 1996 อ้างถึงใน เนตรนภา กิจรุ่งพิพัฒน์ และอนุสรฯ พันธุ์นิธิกร, 2555, หน้า 9; ปานหทัย ประสานสุข, 2556, หน้า 57-58; นัยนา ประดิษฐ์สิทธิกร, 2558, ออนไลน์; สำนักส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย, 2558, หน้า 16; เบญจพร ธิหลวง, 2561, ออนไลน์) แล้วนำมาสังเคราะห์เป็นกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 ประกอบด้วย 5 กิจกรรม ดังนี้ 1) การร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชน 2) การจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน 3) บริการอนามัยโรงเรียน 4) ภาวะโภชนาการ และ 5) การออกกำลังกาย

กระบวนการจัดการในการดำเนินกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 ผู้วิจัยได้เลือกใช้กระบวนการบริหารจัดการแบบเดมมิ่ง ซึ่งมีขั้นตอน ดังนี้ 1) การวางแผน (Plan) 2) การปฏิบัติตามแผน (Do) 3) การติดตามประเมินผล (Check) และ 4) การปรับปรุงและพัฒนา (Action)

3. เป้าหมายของการส่งเสริมสุขภาพนักเรียน

เป้าหมายในการจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพนักเรียนที่มีประสิทธิผลสรุปจากแนวคิดของ Downie, Fyfe and Tannahill (1992, อ้างถึงใน Tones and Tilford, 1994; Green and Kreuter, 1999 อ้างถึงใน รัตนพร วงษ์ตาไช, 2554, หน้า 46-47; นิคม มูลเมือง, 2561, ออนไลน์) มีดังนี้ 1) สุขภาพกายที่ดีและ 2) สุขภาพจิตที่ดี

จากการสังเคราะห์และวิเคราะห์หลักการ แนวคิดและทฤษฎีดังกล่าว
ผู้วิจัยนำมากำหนดกรอบแนวคิดของการวิจัย ดังนี้

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

เพื่อให้เกิดความเข้าใจในความหมายของคำศัพท์ที่ใช้ในการวิจัยผู้วิจัยได้นิยามศัพท์เฉพาะ ดังนี้

1. รูปแบบ หมายถึง เค้าโครงของเรื่องที่ต้องการศึกษาโดยแสดงให้เห็นถึงโครงสร้างทางความคิดองค์ประกอบต่างๆ ซึ่งมีความสัมพันธ์กัน เพื่อช่วยในการศึกษาปัญหา แนวคิด และปรากฏการณ์ต่างๆ ให้เกิดความรู้อย่างต่อเนื่องต่อการทำความเข้าใจและบรรลุวัตถุประสงค์

2. การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมสุขภาพนักเรียน หมายถึง เค้าโครงของกระบวนการจัดการกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพนักเรียนซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การพัฒนารูปแบบ และระยะที่ 2 การตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบ

3. การส่งเสริมสุขภาพนักเรียน หมายถึง กระบวนการหรือพฤติกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนเพิ่มสมรรถนะในการควบคุม และปรับปรุงสุขภาพตนเองให้บรรลุซึ่งสุขภาพอนามัยอันสมบูรณ์หรือสูงขึ้น ทั้งทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และจิตวิญญาณเจริญเติบโตโดยปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข

4. รูปแบบการส่งเสริมสุขภาพนักเรียน หมายถึง โครงสร้างความคิดที่แสดงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่างๆ ในการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพนักเรียน เพื่อให้บรรลุผลอย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วยปัจจัยที่มีผลต่อสุขภาพนักเรียนกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพนักเรียนและเป้าหมายของการส่งเสริมสุขภาพนักเรียน ดังนี้

4.1 องค์ประกอบที่ 1 ปัจจัยที่มีผลต่อสุขภาพนักเรียน หมายถึง สิ่งที่เกี่ยวข้องให้การส่งเสริมสุขภาพนักเรียนมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย

4.1.1 ลักษณะเฉพาะบุคคลของนักเรียน หมายถึง คุณสมบัติที่เป็นมาตั้งแต่เกิด ได้แก่ เพศ พันธุกรรม อายุ และระดับสติปัญญาของนักเรียน

4.1.2 พื้นฐานครอบครัว หมายถึง อาชีพ รายได้ การศึกษา สภาพแวดล้อม ความสัมพันธ์ ความเชื่อ เจตคติและค่านิยมด้านสุขภาพของครอบครัวที่นักเรียนอาศัยอยู่ด้วย

4.1.3 นโยบายด้านสุขภาพของโรงเรียน หมายถึง ทิศทางที่ประกาศใช้อย่างชัดเจน และครอบคลุมทั้งโรงเรียน ทั้งด้านการดำเนินงานและการจัดสรรทรัพยากร ซึ่งจะส่งผลต่อสุขภาพของนักเรียน

4.1.4 ศักยภาพการทำงานด้านสุขภาพของครูอนามัย หมายถึง ความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรในโรงเรียนที่รับผิดชอบงานด้านสุขภาพนักเรียน

4.1.5 สิ่งแวดล้อมในโรงเรียน หมายถึง สภาพแวดล้อมต่างๆ ในโรงเรียนที่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพของนักเรียน

4.2 องค์ประกอบที่ 2 กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ หมายถึง วิธีการที่มีความสัมพันธ์กันในการจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 ที่ได้จากการสังเคราะห์หลักแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

4.2.1 การร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชน หมายถึง บุคคลในสถานศึกษาและบุคคลที่อาศัยอยู่ในชุมชนเดียวกัน ซึ่งทำงานช่วยเหลือซึ่งกันและกันด้วยความเต็มใจเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์อย่างเดียวกัน

4.2.2 การจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน หมายถึง การสร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อมต่างๆ ในสถานศึกษาที่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ

4.2.3 บริการอนามัยโรงเรียน หมายถึง การที่สถานศึกษาจัดให้มีบริการสุขภาพขั้นพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับนักเรียนทุกคน ได้แก่ การเฝ้าระวังภาวะสุขภาพ การตรวจสุขภาพและการรักษาพยาบาลเบื้องต้นรวมถึงการบริหารจัดการเกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพนักเรียนในโรงเรียน

4.2.4 ภาวะโภชนาการ หมายถึง สภาวะทางร่างกายที่เป็นผลมาจากการได้รับอาหาร กับการเปลี่ยนแปลงในร่างกายที่เกิดขึ้น รวมทั้งการปรุงแต่งอาหารให้เหมาะสมกับสภาพร่างกายของนักเรียน

4.2.5 การออกกำลังกาย หมายถึง กิจกรรมของร่างกายที่ช่วยสร้างเสริมและคงไว้ซึ่งสุขภาพและความแข็งแรงของร่างกาย

4.3 กระบวนการจัดการ หมายถึง การดำเนินงานด้านกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพนักเรียน ซึ่งประกอบด้วย 1) การร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชน 2) การจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน 3) บริการอนามัยโรงเรียน 4) ภาวะโภชนาการ และ 5) การออกกำลังกายให้เป็นไปอย่างมีระบบ โดยมีเป้าหมายให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้

4.3.1 การวางแผน (Plan : P) หมายถึง การกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมายและวิธีการที่จะนำมาปฏิบัติเพื่อให้บรรลุ ตามเป้าหมาย

4.3.2 การปฏิบัติ (Do : D) หมายถึง การศึกษาขั้นตอนการปฏิบัติงาน เพื่อลงมือปฏิบัติและรวบรวมข้อมูลเพื่อประกอบการตัดสินใจ

4.3.3 การตรวจสอบ (Check : C) หมายถึง การตรวจสอบและ ประเมินผลลัพธ์ของการปฏิบัติตามแผน

4.3.4 การปรับปรุง (Action : A) หมายถึง การทบทวนแผนงานเพื่อ ปรับปรุงระบบและวิธีการดำเนินการให้เหมาะสม ซึ่งส่งผลให้การพัฒนารูปแบบ การส่งเสริมสุขภาพของนักเรียนเกิดประสิทธิผลสูงสุด

4.4 องค์ประกอบที่ 3 เป้าหมายของการส่งเสริมสุขภาพนักเรียน หมายถึง สิ่งที่ต้องการศึกษาต้องการให้เกิดขึ้นเพื่อตอบสนองต่อภารกิจสำคัญในการส่งเสริมสุขภาพ นักเรียน ประกอบด้วย 2 เป้าหมาย ดังนี้

4.4.1 สุขภาพกายที่ดี หมายถึง สภาพวะของร่างกายที่มีความสมบูรณ์ แข็งแรง เจริญเติบโตอย่างปกติ ระบบต่างๆ ของร่างกายสามารถทำงานได้เป็นปกติ และมีประสิทธิภาพ ร่างกายมีความต้านทานโรคได้ดี ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ และ ความทุกข์ทรมาน

4.4.2 สุขภาพจิตที่ดี หมายถึง สภาพชีวิตที่เป็นสุข มีอารมณ์มั่นคง สามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มีสมรรถภาพ ในการทำงาน และอยู่ร่วมกับผู้อื่นด้วยความพอใจ

5. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 หมายถึง หน่วยงานทางการศึกษาที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ มีหน้าที่ดำเนินการให้เป็นไปตามอำนาจหน้าที่ ของคณะกรรมการและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาตามมาตรา 38 แห่งพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม และมาตรา 37 แห่งพระราชบัญญัติ ระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2545 และที่แก้ไขเพิ่มเติมประกอบด้วย เขตพื้นที่ปกครอง 4 อำเภอของจังหวัดสกลนคร ได้แก่ อำเภอนวนพนวิลาส อำเภอคำตากล้า อำเภออากาศอำนวย และอำเภอบ้านม่วง ที่รับผิดชอบจัดการศึกษาภาคบังคับตั้งแต่ ระดับชั้นอนุบาลปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ใน ซึ่งมีโรงเรียนในสังกัด จำนวน 182 โรงเรียน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3, 2561, หน้า 1)